

Surrogatmoderskap

Frågan kring surrogatmödraskap är såväl en nationell som en internationell fråga. I takt med att efterfrågan på surrogatmödrar ökar har också debatten kring frågan ökat. Den innefattar såväl komplicerade etiska som juridiska frågeställningar. Frågan diskuteras alltmer inom tex FN och EU men också internt flera länder.

Definition

Surrogatmödraskap är när en kvinna för någon annans/några andras räkning genomgår en graviditet och en förlossning. <https://sv.wikipedia.org/wiki/Surrogatm%C3%B6draskap> .

NE definierar surrogatmödraskap på två olika sätt.

- Dels är det när ett ägg befruktas utanför kroppen och sedan förs in i en annan kvinnas livmoder. Kvinnan bär fostret fram tills födelsen av barnet. Den kvinna som bär barnet är därmed inte genetiskt kopplad till barnet.
- Dels är det när en utomstående kvinna insemineras med sperma från en man som hon inte är i relation till och barnet efter födseln lämnas till mannen/till mannen och hans partner. Kvinnan som bär barnet och mannen vars sperma används vid insemineringen är genetiskt kopplade till barnet. <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/surrogatmoderskap> . I denna artikel från BBC definieras också surrogatmödraskap <https://www.bbc.com/news/health-47826356> .

Var finns efterfrågan på surrogatmödrar? Var finns surrogatmödrarna?

- Det är främst från världens i-länder som efterfrågan kommer.
- Den kommersiella surrogatmödraskapet ökar, dvs där en kvinna får betalt för att bära någons/ett pars barn.
- Surrogatmödrarskap beräknas omsätta många miljarder dollar. Omsättningen beräknas stiga.
- USA (olika lagar kan gälla i olika delstater), Georgien och Ukraina är exempel på länder där surrogatmödraskap och internationell efterfrågan är stor. Efterfrågan i Ukraina har de senaste åren varit stor men Rysslands attack på landet har försvårat situationen <https://www.theguardian.com/world/2023/jul/26/the-bombs-wont-stop-us-business-brisk-at-ukraines-surrogacy-clinics> . , <https://www.bbc.com/news/world-europe-608249361> . Georgien har regeringen annonserat att man avser förbjuda internationell efterfrågan på surrogatmödrar <https://eurasianet.org/georgia-to-ban-surrogacy-for-foreigners>

- Hur världens länder ställer sig till internationell surrogatmödraskap kan du läsa om på dessa länkar. Tänk på att regler och lagar kan förändras. <https://www.reuters.com/world/which-countries-allow-commercial-surrogacy-2023-04-05/> , https://en.wikipedia.org/wiki/Surrogacy_laws_by_country.
- Länder i vilka surrogatmödrarskap är lagligt har olika lagar kring frågan. Kan tex ett homosexuellt par ansöka? Måste ett par som ansöker var gifta? Kan ensamstående ansöka? Tillåter landet internationell efterfrågan på surrogatmödrar?

Exempel på artikel som berör efterfrågan och var surrogatmödrarna finns (från den amerikanska nyhetskanalen CNBC) <https://www.cnn.com/2023/03/07/womb-for-rent-more-women-are-working-in-commercial-surrogacy-industry.html> och här är ytterligare en artikel (från brittiska BBC) <https://www.bbc.com/news/health-47826356>

FN om surrogatmödraskap

Inom FN är det främst OHCHR, dvs kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter och UNICEF, FN:s barnrätts kommission, som arbetar med frågan.

Barnkonventionen och kvinnokonventionen är centrala texter för frågan.

FN:s tidigare särskilda rapportör, Maud de Boer-Buquicchio, har i en rapport från 2019 gällande surrogatmödraskap pekat på att skeva maktförhållande kan uppstå när kvinnor ofta i ekonomiskt framväxande stater blir basen för surrogatmödraskap till personer/par från etablerade I-länder.

I rapporten pekar hon på att juridiska regleringar vid surrogatmödraskap är osäkert. Rapporten betonar att barnets rätt måste var den främsta prioriteringen. Inte vuxnas. Surrogatmödraskap kan undergräva internationella regelverk tex om förbud mot försäljning av barn. Rapporten ger länder rekommendationer för hur surrogatmödraskap bör regleras för man skall kunna undvika handel med barn. <https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-sale-of-children/surrogacy> , Wikipedia <https://sv.wikipedia.org/wiki/Surrogatm%C3%B6draskap>

FN:s barnkonvention beskriver att barn har ”så långt det är möjligt, rätt att få veta vilka dess föräldrar är och få deras omvårdnad” (artikel 7). Även detta vållar debatt när det gäller surrogatmödraskap. <https://www.gp.se/ledare/surrogatm%C3%B6draskap-af%C3%B6renligt-med-barns-och-kvinnors-r%C3%A4ttigheter-1.97499890>

Ytterligare perspektiv

Kvinnorganisationer i flera länder lyfter ofta fram risken med att kvinnor riskeras exploateras inom surrogatmödraskap. Några exempel från den svenska debatten finns här.

chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://sverigeskvinnoorganisationer.se/wp-content/uploads/2013/08/Surrogatflyer_web.pdf ,

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/motion/sveriges-ansvar-att-skydda-kvinnors-och-barns_h602372/

Dina förberedelser

I ditt arbete med frågan bör du

- Läs på om surrogatmödraskap. Vad innebär det? Hur vanligt är det?
- Är det skillnad på surrogatmödraskap som sker inom ett land och internationell efterfrågan på surrogatmödrar?
- Hur ser FN på frågan idag.

Därefter behöver du ta ställning till för ditt land viktiga frågeställningar. Tänk på att de etiska och juridiska svårigheterna är många. Du kan fokusera på några av dem.

- Bör surrogatmödraskap tillåtas? Vilka argument finns för surrogatmödraskap? Vilka argument finns mot surrogatmödraskap?
- Var står ditt land i frågan? Är ni medlemmar i tex EU, AU? Vad säger dessa organisationer?
- Om surrogatmödraskap skall tillåtas hur kan då gemensamma internationella regleringar se ut? Vad behöver man ta ställning till? Exempel finns här:
 - Vilken juridiskställning som förälder har den biologiska mamman. Den biologiska mamman kan vara den kvinna som bär barnet men det kan också vara en annan kvinnas ägg som planterats in i kvinnan som bär barnet fram till födseln.
 - Länder i vilka surrogatmödrarskap är lagligt har olika lagar kring frågan. Kan tex ett homosexuellt par ansöka? Måste ett par som ansöker var gifta? Kan ensamstående ansöka?
 - Är det tex skillnad på surrogatmödraskap som inkluderar betalning och surrogatmödraskap utan betalning men med fri vilja av kvinnan (s.k. altruistisk surrogatmödraskap)
 - Om betalning utgår? Hur skall den se ut? Kan den variera mellan olika länder/organisationer? Vad skall inkluderas. Hur ser man tex på betalning om kvinnan inte kan arbeta under graviditeten eller efter födelsen av barnet?
 - Vad händer om den/de som önskat barn via surrogatmödraskap ångrar sig/vill dra sig ur åtagandet?

Ytterligare länkar som belyser frågan

Om juridiska svårigheter gällande föräldraskapet (svenskt perspektiv)

<https://www.nj.se/nyheter/surrogatmoderskap-ett-rattsligt-dilemma-och-haltande-foraldraskap>

Debattartikel <https://www.gp.se/ledare/surrogatm%C3%B6draskap-oft%C3%B6renligt-med-barns-och-kvinnors-r%C3%A4ttigheter-1.97499890>

SVT om stigande efterfrågan på internationella surrogatmödrar

<https://www.svt.se/nyheter/granskning/ug/antalet-barn-som-fods-med-surrogat-ser-ut-att-bli-fler-an-internationella-adoptioner>

BBC om behovet av internationella regleringar. <https://www.bbc.com/news/health-47826356>

Sweden abroads information med exempel på juridiska svårigheter kring barnets nationalitet/medborgarskap.

<https://www.swedenabroad.se/sv/om-utlandet-f%C3%B6r-svenska-medborgare/ukraina/hj%C3%A4lp-till-svenskar-utomlands/pass-utomlands/barn-f%C3%B6r-att-genom-surrogatarrangemang-i-ukraina/>

FN:s särskilda rapportör intervjuas. <https://www.lawsociety.ie/gazette/top-stories/2022/may/pre-birth-surrogacy-deal-ushers-in-sale-of-babies--un-expert>

Intervju med en av FN:s observatörer i barnfrågor <https://cne.news/article/2733-un-observer-says-surrogacy-is-attack-on-human-dignity>

Artikel där den sk Casablanca resolutionen belyses. Experter och jurister från olika länder arbetar för ett internationellt förbud mot surrogatmödraskap <https://cne.news/article/2733-un-observer-says-surrogacy-is-attack-on-human-dignity> .

Artikel från katolska rörelsen Respekt om Casablanca resolutionen <https://respektlivet.nu/nyhetsarkiv/nyheter/2023/casablanca-deklaration-mot-surrogatmoderskap> .

Statens medicinsk etiska råd <https://smer.se/teman/livets-borjan/surrogatmoderskap/>

Amerikansk sida för surrogatmödraskap <https://surrogate.com/about-surrogacy/> (det finns flera organisationer i USA som ger argument för surrogatmödraskap. Leta bland dessa)

Artikel om etiska svårigheter från Birmingham University <https://www.birmingham.ac.uk/news-archive/2018/the-ethics-of-surrogacy-1>

